

УДК: 811.111'367.335

АНДРІЙЧЕНКО Ю.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ОСОБЛИВОСТІ ВИРАЖЕННЯ НА ВЕРБАЛЬНОМУ РІВНІ ҐЕНДЕРНИХ СТЕРЕОТИПІВ В СУЧАСНІЙ ІСПАНСЬКІЙ МОВІ

В статті розглядаються особливості функціонування лінгвістичного сексизму в іспаномовних текстах художніх творів. Звертається увага на передумови та причини виникнення лінгвістичного сексизму, його розвиток і функціонування в сучасній іспанській мові.

Ключові слова: ґендер, ґендерні стереотипи, комунікація, лінгвістичний сексизм, текст, жарти, мовні стереотипи.

В статье рассматриваются особенности функционирования лингвистического сексизма в испаноязычных текстах художественных произведений. Обращается внимание на предпосылки и причины возникновения лингвистического сексизма, его развитие и функционирование в современном испанском языке.

Ключевые слова: ґендер, ґендерные стереотипы, коммуникация, лингвистический сексизм, текст, шутки, языковые стереотипы.

In article features of functioning of linguistic sexism in Spanish-language texts of works of art are considered. The attention to prerequisites and the reasons of emergence of a linguistic sexism, its development and functioning in modern Spanish language.

Keywords: gender, gender stereotypes, communication, linguistic sexism, text, jokes, language stereotypes.

Мета статті полягає у лінгво-прагматичному дослідженні ґендерних стереотипів, які функціонують в іспанській мові та феномену сексизму, його розвитку і вираженню в мові.

Актуальність обраної теми дослідження зумовлена необхідністю пошуку адекватних шляхів вивчення таких явищ, якими є сексизм і ґендерні стереотипи на вербальному рівні в

Андрійченко Ю.В.

іспаномовному комунікативному просторі і їхнього впливу на словниковий склад іспанської мови.

Об'єктом дослідження в даній статі обрані лексичні одиниці іспанською мовою, які марковані гендерним параметром.

Методологічною основою даного дослідження є система фундаментальних уявлень про загальний зв'язок мови, мислення і особистості.

Дослідники вважають гендерні стереотипи одним з найбільш значущих явищ у сучасній лінгвістиці останніх десятиліть і говорять про появу нової наукової дослідницької парадигми – гендерної [1:28-37]. Гендерні стереотипи та норми повсякденного життя XIX століття, на нашу думку, яскраво відображені в творі Леопольдо Алас *Кларін* [2:28-37]. Автор демонструє, що жінки певного соціального класу не мають доступу до роботи, і їх обов'язки класифікуємо за такими позиціями:

El hogar: ama, cocinera, doncella, criada, moza.

El vestido: modista, costurera, planchadora, ribeteadora, chaquetaera, chalequera.

El alumbramiento y crianza: matrona, nodriza, aya.

El mundo del espectáculo: bailarina, cantatriz, corista, funámbula.

La fábrica: cigarrera, fosforera.

Щодо чоловіків ситуація, навпаки, є діаметрально протилежною. Як показує проаналізований матеріал, вони займали посади та професії, які є гендерно стереотипизованими і визнавалися як типово чоловічі, що ілюструє вторинні позиції жінок в описані автором часи:

abogado, médico, banquero, profesor de instituto, maestro de escuela, hombre de ciencia, arqueólogo, etnólogo, jurisconsulto, fisiólogo, regente, magistrado, ministro, concejal, diputado, alcalde, zapatero, armero, sastre, carpintero, ebanista, obrero, delantero de diligencia, fontanero, barquero, prestamista, cazador, botánico, címico, mayoral del correo, molinero, estudiante, orador, hombre de gobierno, hombre de mundo, sabio.

Автор використовує всі фемінні риси як другорядні по відношенню до маскулінних, демонструючи лінгвістичні гендерні стереотипи щодо жінки XIX-XX століть. Аналізуючи лексику можна відзначити, що стосовно героїнь твору використовуються лексичні одиниці з негативною конотацією, в яких немає еквівалента в чоловічому роді. Наприклад: *hipocritona, jamona, barragana, pendón, pingo, moza del partido*, і ін. Нашу увагу, окрім даних прикладів, привернули речення, в яких автор звертається одночасно як до чоловічого, так і до жіночого роду. Розгляньмо:

... *don Cayetano confesaba a escogidísimos amigos y amigas*
Aquella secora aya tenia criados y criadas [2:14].

Doña Anuncia y doña Águeda .. rodeadas de algunos amigos y amigas ... [2:28].

En Vetusta la juventud pobre no sabe ganarse la vida ...;
muchachos y muchachas se comen a miradas ... [2:43].

Doña Rufina ... se quedaba en su gabinete, donde recibia a los amigos y amigas que quisieran hablar de sus cosas ... [2:1112].

El magistral escogna hijos e hijas de confesión [2:119].

La servían a Olvido negros y negras ... [2:223].

Y se fueron a dar los días a varios Franciscos y Franciscas
[2:321].

Але, на нашу думку, найцікавіші моменти містить наступний приклад, в якому жіночий рід знаходиться на першій позиції по відношенню до чоловічого:

Es la Regenta, qué guapa es - Esto decían ellas y ellos [2:240].

В цих двох останніх прикладах порушується порядок пріоритетності чоловічого роду по відношенню до жіночого. У підсумку, зазначимо, що Л.А. Кларін не вживає так званий чоловічий гендерний рід для визначення жіночого і чоловічого в проаналізованих прикладах, а використовує жіночий і чоловічий граматичні роди окремо, без розміщення одного на вторинні позиції по відношенню до іншого. Таким чином, коли автор вживає іменник в обох родах це не є, на нашу думку, повторенням, а є саме візуалізацією жіночого роду. Що ж розуміється під поняттям *лінгвістичний сексизм* в цілому в іспанській мові? Розгляньмо

докладніше. Лексичний сексизм може бути виражений в наступних формах:

- 1) ввічливість (*señor - señorito, señora - señorita*);
- 2) не типові лексичні пари (*varón - hembra*);
- 3) дуальні прояви (*fulana, mujer pública, zorra*);
- 4) уникнення жіночої статі: імена, прізвища, лексичні оминання (*caballero, hombría, jurisconsulto*);
- 5) жаргон, лайливі слова, жарти, андроцентрична лексика (*capar, la mujer de Antonio, la hija del Presidente*).

Що стосується синтаксичного сексизму, він відображається, наприклад, у реченні:

Los nomadas se trasladaban con sus enseres, mujeres y niños [4:19].

Вираз *Los nomadas*, на перший погляд, відноситься до двох статей, але в дійсності йдеться суто про чоловіків. Відбувається певний семантичний стрибок на синтаксичному рівні. Цей феномен можна простежити також і на текстовому рівні:

Los cubanos somos los mejores. Nuestro deporte es el mejor, nuestras mujeres las mas lindas [4:19].

На перший погляд, можна вирішити, що кубинці просто висловлюють оцінку без гендерної маркованості: ми, кубинці – кращі, але, у другому реченні вже відбувається семантичний стрибок і ми розуміємо, що з самого початку першого речення йдеться виключно про чоловіків.

Одна з найчастіших ілюстрацій лінгвістичного сексизму – це вживання чоловічої статі з гендерною оцінкою. У багатьох випадках контекст приховує його і адресат не може зрозуміти, чи є включеними жінки в чоловічі форми множини. В дослідженнях сексизму в текстах з'ясувалося, що цей феномен виражається через виключення персонажів і форм життя, які належать до жіночої статі. Традиційно, тексти художніх творів були відображенням сексистських стереотипів, які засвоювалися, а потім об'єктивізувались в суспільстві. Характерною рисою для латиноамериканських авторів, є виділення таких типових ролей для жінок-героїнь творів таких як: материнство, домашнє

господарство; що стосується чоловіків, то це коло значно ширше: участь у громадському житті, винаходи в науково-технічних областях, домінування в родині, героїчні вчинки та ін. Крім того, поява персонажів або форм життя чоловічого роду є більш частотною, ніж представниць жіночої статі. Завдяки гендерним стереотипам, що склалися протягом століть, латиноамериканському чоловікові не вибачається слабкість або відхилення від норм стереотипізованої поведінки [4:32].

Яскравий приклад негативної конотації лексеми *hombre* демонструє в своїй новелі *Historia de Mayta* Маріо Варгас Льоси, описуючи можливу гомосексуальність свого героя і демонструє реакцію комуністичної угруповання троцькістів, в яку він увійшов *Tú no eres un hombre, Mayta. Para mí has muerto esta noche* [7:180].

В іншій знаменитій новелі автора *La ciudad y los perros* де йдеться про життя кадетів, які повинні щодня відстоювати свою гідність і не давати знущатися над собою, один з головних героїв Хагуар каже:

"En el colegio todos friegan a todos, el que se deja se arruina. No es mi culpa. Si a mí no me joden es porque soy más hombre" [6:50].

В даному прикладі граматична конструкція *ser más hombre* містить в собі позитивну конотацію: хлопця ніхто не може образити, тому що він здатний за себе постояти і тому це справжній чоловік. Даний негативний погляд на військові установи Перу дає зрозуміти, що в текстах художніх творів Маріо Варгас Льоси завжди присутні персонажі, які вступають в конфлікт з ієрархією (військовою, політичною, релігійною), намагаючись ігнорувати правила і встановлювати свої. Але, на жаль, герої, як правило, будуть знищені або поглинаються самою ієрархією. Якщо ми звернемось до інших латиноамериканських авторів, то при аналізі побачимо, що в даних текстах художніх творів вживання лексичні одиниці *hombre* також має прагматичну мету донести до адресата позитивну або негативну характеристику того чи іншого героя твору:

Hijo, tienes ya catorce años y debes aprender un oficio, ser un hombre de provecho. No es por lo que puedas ganar, pero debes hacerte un porvenir [3:65].

Незважаючи на те, що протягом мексиканської революції фраза *титу hombre* застосовувалась також для характеристики хоробрих відважних жінок, вона демонструє, що як у колишні часи, так і в сьогодення, існує стереотипизований щільний зв'язок певних лексичних одиниць з поняттям *маскулінність*, незалежно від того, вживаються при цьому лексичні одиниці *tacho, machismo* чи ні.

В останні декади ситуація динамічно змінюється. Проблема знаходиться в тому, що ці зміни відбуваються нерівномірно в різних культурах і в різних мовних системах, по-різному сприймаються представниками різних лінгвокультур і по-різному інтерпретуються в мовній етнокультурній свідомості.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Кирилина А. В. Гендер: лингвистические аспекты / Алла Викторовна Кирилина. – М., 1999. – 189 с.
2. Селиванова Е. А. Гендерные стереотипы как способ репрезентации патриархальной культуры: социально-философский анализ : дис. на соискание науч. степени канд. филос. наук : спец. 09.00.11 “Социальная философия” / Елена Александровна Селиванова. – Екатеринбург, 2006. – 183 с.
3. *Alas L.* La Regenta. Barcelona: Daniel Cortezo y Cía, 2005. – 793 p.
4. *Gil A. A.* Cuentos desde La Habana, 1995. – 210 p.
5. *Montecinos M.* Los mitos de Chile / Sonia Montecino. – Santiago de Chile : Random House Mondadori, 2003. – 561 p.
6. *Moreno Cabrera J. C.* Acerca de la discriminación de la mujer y de los lingüistas en la sociedad. Reflexiones críticas / Juan Carlos Moreno Cabrera. – Barcelona : Anthropos, 2012. – 265 p.
7. *Vargas Llosa M.* La ciudad y los perros. Madrid : Alfaguara, 2012. – 768 p.
8. *Vargas Llosa M.* Historia de Mayta. Madrid : Alfaguara, 2000. – 376 p.